

A portrait of Astrid Joosten, a woman with shoulder-length brown hair, smiling warmly. She is wearing a black blazer over a black top, a silver heart-shaped necklace, and small hoop earrings. The background is plain white.

Astrid Joosten “Onorthodox
produceren, daar
houd ik van”

Kennisquiz *Twee voor Twaalf* is niet van televisie weg te denken en ook het satirische consumentenprogramma *Kanniewaarzijn* komt in september terug. Maar in het voorjaar van 2015 is presentatrice en programmamaakster Astrid Joosten vooral vol van de documentaire die op 29 april op NPO 1 wordt uitgezonden: *De magie van het dagboek van Anne Frank*. “*It comes natural, maar ik ben in een fase van mijn loopbaan waarin ik grip heb op wat ik maak.*”

Astrid Joosten had voor de klas kunnen staan als lerares Spaans, maar het liep net even anders. Tijdens haar studie drukte haar vader een uitgeknipte advertentie in haar handen: de VARA zocht een omroepster en dat leek hem wel wat voor zijn dochter. “Wat moet ik hier in godsnaam mee, dacht ik. Een lang verhaal kort: ik schreef toch met in mijn achterhoofd ‘het grappigste bijbaantje van Nederland’ en ben het geworden.”

Pluisje op de wind

In 1983 ging Joosten bij de VARA aan de slag. “In die tijd waren er nog maar twee netten: Nederland 1, Nederland 2, punt. Binnen een jaar was ik bekend, dat was vroeger een vanzelfsprekendheid als je met je gezicht op tv kwam.” Ruim dertig jaar later is een *TV Monument* - “Wat een titel hè, ik voel me bejaard!” - van haar in de maak, een serie waarin programmamaker Han Peekel terugblijkt op loopbaan van televisiepersoonlijkheden. Niet dat de carrière van Astrid Joosten voorbij is, integendeel. “Ik zie een driedeling. In de eerste jaren werd ik voor van alles en nog wat gevraagd, van informatief tot en met amusement. Ik was niet zo kritisch op de verzoeken die ik kreeg en vond het wel avontuurlijk; als een pluisje op de wind vloog ik erdoorheen. In die jaren was er ook nog ruimte om uit te testen en langzaam te groeien in het vak. Tegenwoordig moet je veel sneller slagen, wil je overleven op tv. Het is harder, zakelijker en je wordt afgerekend op kijkcijfers en marktaandeel – ook bij de publieke omroep. Maar ik was dus een soort Hansje in Bosbessenland: goh, wat is het hier leuk, wat overkomt mij, goh, ik werk nu bij de televisie. Het was een bijna kinderlijke fase, ik had geen idee, maar ik greep alles aan.”

Kiezen voor inhoud

Blij werd ze er niet van, maar Joosten kreeg in die beginjaren vaak te horen dat haar uiterlijk een grote rol speelde. “Bloedirritant, want ik hoopte toch echt dat ik werk kreeg, omdat ik wat kon. Aan de andere kant wist ik ook dat er een kern van waarheid in zat. Het oog wil ook wat, dus als ik lelijk en scheel was geweest, had ik het vast niet zo ver geschopt voor de camera”. Joosten zette een streep onder de Hansje in Bosbessenland-fase en maakte een bewuste keuze. “Ik besloot ook nee te zeggen tegen aanbiedingen die ik kreeg, zelf kansen te creëren en voor inhoud te kiezen.” Na een uitstapje naar de TROS, waar Astrid Joosten samen met Jaap Jongbloed de talkshow *Jongbloed & Joosten* presenteerde, haalde VARA-voorzitter Marcel van Dam haar in 1990 terug naar zijn omroep. Met Paul Witteman presenteerde zij *In het nieuws*. “Ik herinner me dat iemand mij vroeg of ik liever Mies Bouwman- of Sonja Barend-achtig wilde zijn. Zonder dat ik nou wil zeggen dat ik de kwaliteiten van één van de twee heb, maar mijn antwoord was Sonja Barend. Ik zie mezelf *Eén van de acht* of *In de hoofdrol* niet doen. Programma’s met diepgang vind ik boeiender, mijn kracht ligt er en met inhoud kun je ouder worden op het scherm. Als je iets te melden hebt en inhoudelijk goed bent, doen rimpels er niet zo toe. Als je beeldig van een showtrap af moet komen in een mooie jurk, gaan ze op een gegeven moment toch vragen om vers bloed.”

Regie in handen

Met tientallen programma’s in een freelancevak ontmoette Joosten bijna evenveel eindredacteuren. Maar bij *Het Hof van Joosten* in 2007 liep ze Bert Johan – afgekort: BJ – van Goor tegen het lijf. Hij ►

► bleef. “We vormen een tandem; behalve *Twee voor Twaalf*, dat is een discipline apart, maken BJ en ik alles samen. Met hem kwam ik terecht in het tijdperk van zelf programma’s bedenken. Die fijne fase waarin ik maximaal zeggenschap heb over wat ik doe, is nu gaande. Gelukkig werd alles wat we tot nu toe bedachten een succes. Dat maakt het een stuk eenvoudiger om met een project bij de baas naar binnen te stappen.”

“BJ en ik ontwikkelden *Alles draait om geld*. Een item uit die serie, *Weggegooid Geld*, vonden we zo sterk dat we het eruit wilden halen en iets anders eromheen wilden bouwen; dat werd *Kanniewaarzijn*.” Een stevige redactie die consumentenklachten tot op de bodem uitzoekt, sketches schrijven, cabaretiers brieven, decors bouwen, styling en visagie van de typetjes. “Alle disciplines van het televisievak komen aan bod. En de uitzending is op humor gebaseerd, maar het voortraject is journalistiek en bloedserieus. We hebben mooie kijkcijfers, maar we houden het format scherp in de gaten. Wat kunnen we bijschaven? Hebben we behoefte aan een nieuwe rubriek? Als iets loopt als een trein is niets zo dodelijk als achterover leunen.”

Documentaire Anne Frank

Documentairemaker Bernard Krikke zat een paar jaar geleden bij de VARA aan tafel met het plan om een documentaire te maken: *De magie van Nelson Mandela*. “Directeur Frans Klein wilde het hebben voor Nederland 1, maar

bedacht dat het met een presentator in beeld zou moeten zijn. Mandela was ooit te gast geweest in één van mijn programma’s en ik had feeling met onderwerp, dus ze vroegen mij. Ik raakte *begeistert* en kreeg de smaak te pakken. Op mijn leeftijd en met mijn bagage wil ik af en toe een grote documentaire maken. Daar ligt mijn interesse en dat krijg ik nu een beetje in de vingers. En niet geheel onbelangrijk: de VARA staat er welwillend tegenover. *It comes natural*, maar het kenmerkt deze fase van mijn loopbaan waarin ik grip heb op wat ik maak.”

Nu ligt de volgende documentaire in de reeks op de plank: *De magie van het dagboek van Anne Frank*, 29 april om 20.20 uur te zien op NPO 1. “Het is vrij ongebruikelijk om een documentaire op NPO 1 uit te zenden. En dan kom ik ook nog eens als presentator in beeld. Nederland is wereldberoemd om de geweldige documentairetraditie, maar makers vertellen onderwerpen vaak wat impliciet. Dan mag de wat hoger opgeleide kijker, die NPO 2 gewend is, zelf invullen. Ik ben een verteller, zeg bijvoorbeeld in een voice-over: ‘Ik vroeg mij af dat en dat en dat, en dus ging ik praten met die, en die, en die.’ Het is geen roadmovie, maar het schuurt er een beetje tegenaan. De kijker kan met mij mee, op mijn ontdekkingstocht naar de magie van het dagboek van Anne Frank. We vliegen het

onderwerp anders aan en dat maakt het toegankelijker voor een breed publiek. Veel documentaires zijn gedoemd om 200.000 kijkers te trekken, that’s it. Naar Nelson Mandela keken een miljoen mensen en voor Anne Frank hebben we ook hooggespannen verwachtingen.”

Onorthodox produceren

Met regisseur Simonka de Jong, eindredacteur Bert Johan van Goor, documentairemaker Bernard Krikke en – vanzelfsprekend – een cameraploeg werkte Joosten bijna een jaar aan het verhaal over het wereldberoemde dagboek. “We filmde in Argentinië op het moment dat er een levensgroot, bronzen standbeeld van Anne Frank werd onthuld in de stad. Wat blijkt? Zij fungeert als een soort Haarlemmerolie in die jonge democratie. Anne Frank staat daar symbool voor goed en kwaad. Van een andere orde, maar even verwon-

“We werden lid van de Clinton Global Initiative, à 20.000 dollar per persoon per jaar”

derlijk: een beetje wereldleider of popster die Nederland aandoet, wil naar de Prinsengracht na sluitingstijd. Voor de hele entourage van Gloria Estefan is het verplichte kost. Van manager tot make-up artist, iedereen moet met haar mee. Anne Frank overleed zeventig jaar geleden in concentratiekamp Bergen-Belsen. Na de Bijbel is Het Achterhuis zo ongeveer het meest vertaalde boek ter wereld. Wat is de magie van dat dagboek? Dat is de vraag die de documentaire stelt. Politici, popsterren, acteurs, maar ook kinderen geven antwoord op die vraag.”

Jeroen Krabbé, Carice van Houten, maar ook Stevie Wonder, Whoopi Goldberg en Jesse Jackson spelen een rol in de documentaire. De lijst met namen is indrukwekkend. “Anne Frank opent deuren, maar we hebben ook iets heel onorthodox gedaan. Bernard en ik zijn lid geworden van de CGI, Clinton Global Initiative, à 20.000 dollar per persoon per jaar - uit eigen zak betaald. Ballotage gaat op inhoud, dus wij hebben de documentaire plus een bijbehorend scholenproject ingediend. Het werd goedgekeurd en het netwerk van Bill Clinton lag aan onze voeten: waanzinnige congressen, interessante onderwerpen en inspirerende gasten. *What's your project?* is een veelgestelde vraag als je daar bent, want dat is een verbindende factor. Van goedkope prefab huizen bouwen voor de derde wereld tot en met een schoon drinkwaterproject, iedereen zet zich ergens voor in. Binnen dat netwerk vertelden we over de Anne Frank-documentaire en vroegen we mensen voor interviews. 's Avonds bij het diner zat de familie Clinton twee tafels verderop met Sting en zijn vrouw. Matt Damon. Leonardo DiCaprio.

“Bij *Twee voor Twaalf* vallen nog altijd stiltes in de studio”

Natuurlijk zeggen ze ook wel eens ‘nee’ op een interviewverzoek, maar er zat geen woordvoerder tussen, geen security mannetje, niets. Iedereen is gescreend en is lid, dus eenmaal binnen is iedereen gelijk. Je bent daar niet op grond van rijkdom of beroemdheid, maar op grond van je project. Waanzinnig, vond ik dat.”

‘Do you need money for this project?’ vroeg een Israëli met wie Joosten tijdens een CGI-bijeenkomst in gesprek raakte. Een toevalstreffer. “Zijn moeder had met Anne Frank op school gezeten. Zijn Nederlandse ouders waren na de oorlog naar Israël geëmigreerd, maar natuurlijk kende hij het verhaal. Shimon Peres stond nog op ons verlanglijstje en deze meneer bood aan de tickets naar Israël en de cameraploeg te betalen. Dat kwam goed uit: de NPO betaalt de helft van de productiekosten, voor de andere helft moesten we zelf sponsors zoeken. De manier van produceren was dus nogal onorthodox - daar houd ik van. Aanvankelijk dacht ik dat Bernard stapelgek was geworden toen hij met het idee kwam om lid te worden van de Clinton Global Initiative. Uiteindelijk was ik overtuigd en het heeft een prachtige documentaire opgeleverd. Ik vond het fantastisch om buiten de gebaande paden om te gaan en onze eigen weg te zoeken.”

Twee voor Twaalf

Op vrijdagavond is Joosten op NPO 2 te zien in een nieuwe serie *Twee voor Twaalf*. De VARA-klassieker werd in 1971 bedacht door regisseur Ellen Blazer en was tot en met 1981 te zien onder leiding van Joop Koopman. Daarna verdween het tien jaar van de buis, maar in 1991 werd de kennisquiz nieuw leven ingeblazen. Presentatie sindsdien: Astrid Joosten. “De kracht ligt denk ik in de kwaliteit en de moeilijkheidsgraad. Een publiek van een miljoen kijkers weet *Twee voor Twaalf* heel trouw te vinden door de jaren heen.” Kort snijden, snelle bewegingen, kekke muziekjes: programma’s anno 2015 zijn een stuk flitsender dan in 1971. *Twee voor Twaalf* niet. “Onderweg hebben we ons vaak afgevraagd: is het niet een beetje oubollig? Het decor verandert af en toe, er is een paar keer een spelregel bijgesteld en de vragen worden rijker en moderner geïllustreerd, maar het tempo van de quiz is hetzelfde gebleven en er vallen nog altijd stiltes in de studio. Als kandidaten antwoorden aan het opzoeken zijn, klets ik het niet vol. Het is wonderlijk, maar vooral een waanzinnig compliment aan Ellen Blazer. Zij heeft een programma bedacht zonder houdbaarheidsdatum.” ■